

Situace v zahraničí z dlouhodobého pohledu

Zkušenosti s útoky psychicky narušených pachatelů na žáky a studenty se týkají celé řady zemí.²

S vysokou pravděpodobností zde zcela dominují Spojené státy americké, kde dochází k více či méně závažným incidentům tohoto druhu každoročně, přičemž zahyne vždy celkem až „několik desítek osob“. Ačkoli na zemi z více než 320 milionů obyvatel to je relativně nemnoho, každý větší incident (killing spree, kdy zahyne více než 1-2 osoby), zvedne společenskou rozpravu o řadě otázek (II. dodatek Ústavy po právu na zbraň, téma monitorování psychicky narušených osob, prohlídka žáků při vstupu do školy atd.). Nejzávažnější případy (například střední škola Columbine) si vydobily pevnou pozici v mediálním prostoru a je na ně často odkazováno, jsou výslovně „napodobovány“. Nejčastějším pachatelem je frustrovaný nebo psychicky nevyrovnaný žák. Oběťmi další žáci, učitelé, jiný školní personál, ale i rodiče či jiní příbuzní pachatele a další nezúčastněné osoby. Útočníky jsou zpravidla jednotlivci, ale existují i výjimky (viz právě Columbine). Podrobnosti budou předmětem rozpracování. Spojené státy jsou nicméně unií 50 států a dalších teritorií, jejichž strategie a opatření se mohou propastně lišit. Specifické modely se týkají třeba rezervací původního obyvatelstva, kde jsou různé incidenty také poměrně časté.

Incidentům sledovaného typu se nicméně nevyhnula prakticky žádná země euroamerické civilizace (minimálně ve stádiu příprav). Konkrétní větší případy hlásí Německo³, Kanada, Skotsko⁴, Belgie⁵, Nizozemsko, případně Norsko (případ Breivik ve školícím středisku sociálnědemokratické mládeže). Jednotlivé incidenty se týkají i zemí, které se obvykle do západní civilizace neřadí (Bosna a Hercegovina, Albánie, Jemen, Ruská federace – specifický případ v Beslanu, země v Africe – viz útok islamistů na vysokou školu v Keni roku 2015).

Dějištěm incidentů jsou školy všech stupňů a typů: vyšší stupeň základní školy a střední škola, někdy i vysoká škola (útočníkem je obvykle žák, student), mateřská škola (například již zmíněný incident v Dendermonde nebo držení rukojmí v mateřské škole Wasserbillig – Lucembursko – v červnu 2000).

Je nesnadné (a bylo by to zřejmě kontraproduktivní) oddělovat útoky v úzkém smyslu slova (osoba zvenku proniká do školy) od celé řady dalších incidentů (kdy je útočníkem osoba, která je plně oprávněna ke vstupu do školy žák-student, pedagog, další pracovník školy, rodič, rodinný příslušník žáka).

Stejně tak se prolínají incidenty (a protiopatření) ve vztahu k útokům v užším smyslu slova a dalším negativním fenoménům („obyčejná“ šikana, interkulturní napětí v rámci školy,

² Zkušenost s útoky psychicky narušených lidí má řada zemí; in: ČT24.

<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/289151-mlada-zena-zavrazdila-studenta-chranil-spoluzacku/>

³ Německé školy odmítly po sérii masakrů nechat na svých chodbách patrolovat policisty, spolek ale investoval přes 30 milionů eur do prevence.

⁴ Zabití šestnácti dětí a učitelky v Dunblane v březnu 1996, které vedlo k prudkému ztížení přístupu veřejnosti ke střelným zbraním.

⁵ Útok nožem v mateřské školce v Dendermonde v lednu 2009 si vyžádal dva zavražděné devítiměsíční chlapce, jejich ošetřovatelku a dalších šest těžce zraněných dětí. Belgie na základě tragédie nezměnila ostrahu škol, ale způsob práce s psychicky narušenými vrahy.

starousedlíci versus přistěhovalci, integrace cizinců nebo příslušníků menšin, násilí nebo jiné formy nežádoucího chování proti učitelům, integrace žáků s poruchami učení atd.).

Tabulka: Konkrétní incidenty (mimo Spojené státy americké, od roku 1996)⁶

Místo	Datum	Informace
Spojené království, Skotsko, Dunblane	13. III. 1996	Útočník Thomas Hamilton zabil 16 dětí a jednoho učitele na základní škole, dalších 10 osob zranil a pak obrátil zbraň proti sobě.
Jemen, Sanáa	březen 1997	Mohammad Áhman al-Naziri v areálu dvou škol zabil osm osob (šest studentů a dva další).
Kanada, Alberta, Taber	28. IV. 1999	Jeden student byl zabit, další zraněn. Útočil chlapec ve věku 14 let, kterému hrozilo vyloučení, Bylo to první zabití na školní půdě v Kanadě po asi 20 letech.
Nizozemsko. Veghel	17. XII. 1999	Sedmnáctiletý student zranil jednoho učitele a tři žáky.
Německo, Branneburg	březen 2000	Patnáctiletý student zastřelil učitele a pak obrátil zbraň proti sobě, od té doby je v komatu.
Švédsko, Jan	18. I. 2001	Hoši ve věku 17 a 19 let zabili dalšího studenta.
Německo, Freising	19. II. 2002	Pachatel byl vyloučen z učiliště a vyhozen z práce. Zabil dva muže v továrně v Echingu a pak jel do učiliště, kde zabil mistra a další osobu zranil. Pak spáchal sebevraždu.
Erfurt, Německo	26. IV. 2002	Robert Steinhaeuser, 19 let, zabil 13 učitelů, dva studenty a jednoho policistu, dalších deset osob bylo zraněno, Pak útočník zabil i sebe.
Bosna a Hercegovina, Vlasenica	29. IV. 2002	Dragoslav Petković, 17 let, zabil jednoho a zranil druhého učitele, pak zabil sebe.
Argentina, Carmen de Patagones	28. IX. 2004	Tři studenty zabil a šest zranil patnáctiletý žák.
Kanada, Montréal	13. IX. 2006	Kimveer Gill, věk 25, zahájil palbu s poloautomatickou zbraní na vysoké škole Dawson College. Jednoho studenta zabil, asi deset dalších studentů a učitelů zranil. Pak spáchal sebevraždu.
Finsko, Tuusula	7. XI. 2007	Osmnáctiletý student zastřelil pět chlapců, dvě dívky, a ředitelku střední školy. Asi 10 dalších osob bylo zraněno. Útočník pak postřelil sebe a na následky zranění zemřel v nemocnici.
Finsko, Kauhajoki	23. IX. 2008	Dvacetiletý student střílel a zabil nejméně devět studentů a pak i sám sebe na odborné škole.
Německo, Winnenden	11. III. 2009	Patnáct lidí bylo zabito na technické střední škole. Útočníkem byl sedmnáctiletý učeň téže školy.
Ázerbájdžán, Baku	30. IV. 2009	Student gruzínské národnosti zabil 12 studentů a zaměstnanců na Ázerbájdžánské státní ropné univerzitě. Několik dalších osob bylo zraněno.
Brazílie, Rio de Janerio	7. IV. 2011	Na veřejné základní škole zabil bývalý žák (není ve věku 23 let) 12 dětí a zranil desítky dalších, pak zabil sebe. I v zemi, kde je násilí běžné, vzbudil případ velké emoce.
Norsko, Tyrifjorden, Buskerud	22. VII. 2011	Anders Behring Breivik, 32 let, v převleku za policistu, zahájil palbu na táboře studentských politických aktivistů na ostrově Utoya. Usmrtil 68 osob, nyní si odpykává doživotní trest.
Francie, Toulouse ⁷	březen 2012	Před židovskou školou a školkou osoba „zvenku“ zastřelila jednoho učitele a tři děti (žáky). Jednalo se o útok s rasistickým pozadím, nikoli o klasický „školní incident“. Útok se odehrál před osmou ráno, kdy byly děti svázeny rodiči ke škole. Dětské oběti byly ve věku 3 až 10 let.

⁶ Timeline of Worldwide School and Mass Shootings: Gun-Related Tragedies in the United States and around the World; in: InfoPlease. <http://www.infoplease.com/ipa/A0777958.html>

⁷ Střelec zabil před školou ve Francii tři děti stejnou zbraní jako výsadkáře; in: Novinky.cz, 19. III. 2012. <http://www.novinky.cz/zahranicni/evropa/262241-strelec-zabil-pred-skolou-ve-francii-tri-deti-stejnou-zbrani-jako-vysadkare.html>

Estonsko, Viljani ⁸	říjen 2014	Učitelku němčiny zastřelil v pondělí během vyučování ve městě Viljandi na jihu země patnáctiletý žák. V době útoku byly ve třídě ještě další čtyři děti, žádné z nich nebylo zraněno. Jedná se o vůbec první případ střelby ve škole v zemi. Střelec byl dobrým studentem. Ke zločinu použil legální zbraň svého otce. Motiv činu zatím není jasný. Vzhledem k tomu, že je střelec mladistvý, v případě odsouzení mu hrozí maximálně deset let ve vězení. Nedlouho před útokem začal na sociální síti Facebook vyvěšovat fotografie zbraní a války, stejně jako slogany, týkající se násilí a vraždění.
--------------------------------	------------	---

Konkrétní větší a silně medializované incidenty „svádějí“ k napodobování. Například střelba ve Winnendenu (11. březen 2009) spustila lavinu dalších hrozeb na internetu:

- Kvůli anonymní hrozbě byla 13. března uzavřena škola v Ilsfeldu, které neznámý pachatel vyhrožoval útokem na internetovém chatu.
- Další hrozby zaznamenala policie i na několika dalších německých školách a v Dolním Sasku byl za podobnou výhrůžku zatčen 21letý muž.
- V jihozápadním Nizozemsku byl zatčen osmnáctiletý mladík, který na Internetu oznámil, že plánuje zabít žáky ve škole ve městě Breda.
- Ve Francii byl zatčen osmnáctiletý mladík, který varoval před střelbou na škole na pařížském předměstí.
- Policie ve Švédsku zadržela sedmnáctiletého chlapce ve městě Lund, který na Internet umístil fotografii, na níž drží zbraň, spolu s výhrůžkou vůči střední škole.

Většina zadržených sice tvrdila, že se jednalo o vtip, přesto někteří z nich čelili pokutě nebo jiné sankci.

⁸ Střelba v estonské škole: Žák zastřelil učitelku němčiny; in: Aktuálně.cz, 27. X. 2014.
<http://zpravy.aktualne.cz/zahranici/strelba-v-esotnske-skole-zak-zastrelil-ucitelku-nemciny/r~940d431c5ded11e4b6d20025900fea04/>

Opatření v zahraničí přijatá po nedávných útocích na školská zařízení

Reakce společnosti na konkrétní nejzávažnější incidenty se případ od případu liší. Někdy se jednalo o dalekosáhlá opatření, nebo alespoň plány či investice do vybavení škol (ve Spojených státech se jedná o desátky procent škol, kde fungují rozmanité technické prostředky, byla vypracována související dokumentace, probíhají cvičení a školení).

V řadě jiných zemí, kde se jednalo o incidenty spíše ojedinělé, je ve společenském a mediálním diskursu často přebily jiné priority.

Výjimkou nicméně nejsou určité „**dotační programy**“ (třeba v Německu, Rakousku či Polsku), které nicméně míří na širší spektrum priorit zlepšování „klimatu ve škole“.

V řadě zemí existují ucelené manuály (viz níže), určené přímo školám a jejím provozovatelům. Jejich obsahem je obvykle:

- Širší prevence (jak poznat, že se student – jako nejčastější pachatel – chystá k útoku: velmi často jsou natáčena prohlášení na youtube, podobná proklamacím sebevražedných teroristických útočníků). Ještě širší koncept se snaží vytvářet „pozitivní prostředí ve škole“, respektive „intenzivní komunikaci s rodinami a komunitou“.
- Technické prostředky a situační prevence (zabránění vstupu nepovolaným osobám, panická tlačítka, napojení na pulty ochrany, neprůstřelné dveře ve třídách). Tento aspekt dominuje ve Spojených státech amerických
- Reakce na situaci, pokud nastane (evakuace, útěk, navigace zásahové jednotky, izolace útočníka v areálu, ošetření na místě, psychologická posttraumatická intervence).